

УДК 811.161.2'42:791

DOI 10.58423/2786-6726/2026-1-26-38

Надійшла до редакції: 12.11.2025

Схвалено до друку: 23.12.2025

Опубліковано: 30.01.2026

Притула Сергій

Інтертекстуальні елементи в українських кінозаголовках

1. Актуальність

У сучасному українському кінематографі заголовки фільмів постають не лише засобом номінації та ідентифікації твору, а й важливим інструментом смислової комунікації, що вибудовує асоціативні зв'язки між новим кінозаголовком, власне фільмом і попереднім культурним або мистецьким твором, зазвичай спрямованим від автора до глядача. Інтертекстуальні зв'язки формують багатозначність кінозаголовка, створюють додатковий рівень його інтерпретації ще до перегляду картини та спонукають до діалогу між автором та глядачем через залучення глибинних знань, життєвого досвіду та мовної компетенції глядача. Дослідження таких заголовків стає особливо актуальним у контексті вивчення кінодискурсу, оскільки дає змогу простежити механізми взаємодії текстів у межах єдиного культурного простору.

З огляду на це, доцільно звернути увагу на заголовки українських фільмів, представлених на стримінговій онлайн-платформі «Takflix», позаяк це перший і єдиний сервіс, який уможливорює ліцензований перегляд українських фільмів, зокрема авторського незалежного кіно. Існування такої платформи сприяє глибшому зацікавленню глядачів українським кіномистецтвом, допомагає популяризувати ширший жанровий спектр українського кіно (зокрема, і від незалежних творців) та формує підґрунтя для появи нового якісного продукту, адже платформа віддає 50% прибутку від продажу квитків авторам кінострічок, а з лютого 2022 року керівники платформи «Takflix» перераховують 10% із кожного квитка у фонд «Повернись живим», організовують благодійні покази вітчизняного кіно, а також тривалий час співпрацюють із різними

Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica 2026/1: 26–38.

міжнародними організаціями та проводять кінофестивалі, приміром, Польський інститут у Києві разом із «Takflix» організував онлайн-фестиваль «Дні польського кіно» (у 2020 та 2021 роках).

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Теоретична база дослідження сформована на основі напрацювань Ю. Кристевої (Kristeva, 1981), Р. Барта (Barthes, 1989) та Ж. Женетта (Genette, 1997). Порівняння феномену інтертексту та інтермедіальності, а також їхній вплив на текстовий простір студіювали А. Саприкіна (Саприкіна, 2010), І. Гринишина й Т. Марченко (Гринишина–Марченко, 2012). Проблематика інтертекстуальності в сучасному медіадискурсі була предметом дослідження Л. Шевченко (Шевченко, 2014; Шевченко, 2015), Р. Влах, М. Володіна, О. Демиденко та Л. Власюк (Влах та ін., 2024); а особливості інтертекстуальності заголовкових комплексів у медіатекстах вивчали В. Каленич (Каленич, 2022) та І. Завальнюк (Завальнюк, 2016). Різновиди інтертекстів та їхній вплив на літературні твори досліджували І. Гринишина, Т. Марченко (Гринишина–Марченко, 2012) О. Тележкіна (Тележкіна, 2014); з іншого боку, П. Даш (Dash, 2024), Л. Юлдашева (Юлдашева, 2016) аналізували зв'язки заголовків із раніше створеними мистецькими роботами. У сфері кінематографу Л. Джанонг вивчав вплив інтертекстуальних елементів на переклад заголовків (Jianhong, 2013), а Т. Руда – феномен екранізації літературних творів (Руда, 2021).

3. Мета і завдання дослідження

Мета роботи полягає в аналізі інтертекстуальних елементів у кінозаголовках, представлених на платформі «Takflix», їхній систематизації, структуризації та з'ясуванні типів, джерел походження і способів реалізації в кінодискурсі.

Для досягнення поставленої мети передбачено такі завдання:

- 1) розкрити теоретичні засади поняття інтертекстуальності та суміжних понять (інтермедіальність, транстекстуальність);
- 2) характеризувати українські кінозаголовки на платформі «Takflix» у проєкції на виявлення інтертекстуальних зв'язків;
- 3) визначити джерела походження інтертекстуальних елементів;
- 4) класифікувати види інтертекстуальних зв'язків та визначити їхню специфіку.

4. Матеріал дослідження

Матеріалом для дослідження слугували заголовки українських художніх та документальних фільмів, створених у період з 1991 по 2024 рік і розміщених на стримінговій платформі «Takflix». На момент збору інформації база даних сервісу налічувала 248 одиниць матеріалу.

5. Методи дослідження

З огляду на характер проблеми та поставлені завдання використано такі методи дослідження: для інвентаризації й систематизації досліджуваного матеріалу залучено *описовий метод*, для визначення смислових зв'язків між заголовками фільмів та їхніми прототекстами використано *семантичний аналіз*, для з'ясування джерел походження інтертекстуальних одиниць і їхньої функції залучено методи *інтерпретаційного* та *контекстуального аналізу*.

6. Виклад результатів дослідження

Термін «інтертекстуальність» уперше використано 1966 року в праці французької дослідниці Ю. Крістєвої на основі концепції «діалогізму». На думку науковиці, будь-який текст є «мозаїкою цитат», оскільки він завжди поглинає і трансформує інші тексти (Kristeva, 1981). Продовживши напрацювання дослідниці в цій сфері, Р. Барт аналізував інтертекст через призму філософії постструктуралізму, наголошував, що будь-який текст можна розглядати як інтертекст у більш чи менш впізнаваній формі, адже всі тексти апелюють один до одного (Barthes, 1989). Крім того, на переконання вченого, саме поняття «текст» охоплює всі сфери культури, тобто інтертекстуальний підхід можна застосовувати не лише до літературних творів, а й до наукового, музичного, мистецького та кінодискурсу.

Французький дослідник Ж. Женетт розглядав взаємодію текстів більш глобально, залучивши поняття «транстекстуальність», яке охоплює всі можливі аспекти конкретного тексту. Транстекстуальність, за Ж. Женеттом, демонструє п'ять типів взаємодії текстів, а саме:

- 1) інтертекстуальність, тобто «текст у тексті», який може бути реалізований за допомогою цитат, алюзій, ремінісценцій, пародій, плагіату та інших засобів;
- 2) паратекстуальність, тобто зв'язок власне тексту з тими компонентами, що його доповнюють, зокрема такими як заголовки, епіграф, ілюстрації, виноска та ін.;

- 3) метатекстуальність, яка ґрунтована на коментуванні (часто критиці) попереднього тексту і є своєрідною інформацією про нього;
- 4) гіпертекстуальність, що полягає в комічному або в пародійному зв'язку між створеним гіпертекстом та його попереднім текстом – гіпотекстом;
- 5) архітекстуальність, яка позначає жанровий зв'язок між текстами (Genette, 1997).

О. Тележкіна кваліфікує інтертекстуальність як одну з провідних ознак поетичного дискурсу кінця XX – початку XXI ст. Вона вважає, що сучасні українські поети активно інтегрують у свої твори елементи культурної пам'яті, репрезентовані у формі інтертекстів, які організовують змістову й прагматичну структуру поетичного тексту (Тележкіна, 2014). Дослідниця наголошує, що заголовки ліричних текстів багатьох сучасних поетів функціують як інтертекст у формі *прецедентних імен*, реалізованих знаками національної або світової культури, а також топонімами та числівниками, які містять вказівку на важливі події в контексті історії чи культури.

Водночас заголовок може містити *натяк* на прототекст або *цитату*, яка, своєю чергою, існує в повній, редукованій, сегментній, атрибутованій (із зазначенням імені автора), псевдоатрибутованій (із натяком на автора) та неатрибутованій (коли читач сам може здогадатися, хто автор тексту) формі, виділена лапками, маркована грою з кеглем чи із синтаксичними конструкціями прямої або непрямої мови (Тележкіна, 2014). Науковиця Л. Юлдашева виокремлює такі форми вираження інтертекстуальності в літературних найменуваннях: *цитату* (дослівне відтворення тексту з графічним маркуванням – лапками, курсивом), *алюзію* (натяк на відомі праці, події, образи без прямого цитування) та *ремінісценцію* (приховану, неявну або трансформовану цитату, яка нагадує читачеві про події, факти чи мотиви іншого тексту) (Юлдашева, 2016).

Варто зазначити, що в деяких студіях алюзію та ремінісценцію кваліфікують як різновид цитування в широкому сенсі. Іншими виявами інтертексту, що їх використовують у заголовках художніх творів, є гіпертекстуальність, реалізована за допомогою *пародії* (навмисного висміювання), *римейку* (нової інтерпретації старого сюжету) та *автоінтертекстуальності*. Останній притаманні внутрішні зв'язки у творах одного автора, а також можлива циркуляція інтертекстуальних елементів усередині одного тексту.

У контексті дослідження інтертекстуальних зв'язків між заголовками літературних творів та прототекстом Л. Юлдашева виокремлює *метонімії* та *метафоричні* зв'язки. Останні ґрунтовані на перенесенні

позначуваного на референт за принципом подібності, а метонімії зв'язки побудовані за принципом суміжності, коли назва твору викликає асоціації з прототекстом (Юлдашева, 2016).

За своєю природою заголовки творів мистецтва не можуть бути абсолютно нейтральними, адже вони створені відповідно до авторських уподобань або настанов, його психологічного стану, під впливом культурних звичаїв і традицій або на основі попередніх робіт самого митця чи інших авторів. П. Даш зазначає, що письменники часто звертаються до вже відомих образів чи висловів, запозичуючи їх із класики, Біблії, поезії чи з драматургії, надаючи їм нового значення у власних творах (Dash, 2024). З огляду на це заголовки стають носіями інтертекстуальності, відкривають перед читачем додаткові сенси й одразу вводять твір у широкий культурний контекст.

Досліджуючи англомовні заголовки літературних творів, П. Даш диференціює п'ять джерел інтертексту в заголовках (Dash, 2024). Однією з найбільш поширених практик є *використання фраз із попередніх творів*, оскільки автори вбачають у вже відомих рядках особливий потенціал: вони стають універсальними символами, що отримують нове тлумачення в сучасному соціальному чи в культурному контексті. Особливе місце посідають *біблійні алюзії*, які донині є невичерпним джерелом назв. Такі заголовки не лише викликають релігійні асоціації, але й підсилюють морально-філософський вимір творів, дають читачеві змогу побачити в них відлуння давніх конфліктів та духовних пошуків. До ще одного джерела інтертекстуальності автор зараховує *творчість В. Шекспіра*. Його п'єси подарували світовій літературі низку символічних назв, завдяки чому класичні тексти продовжують жити в сучасній літературі, а нові твори відразу вписуються в широку культурну традицію. Досить поширеним є й *звернення до відомої поезії*. Чимало письменників також знаходили в поетичних текстах образи, які перегукувалися з назвами відомих літературних шедеврів, додаючи їм глибини та символічності. Інший пласт інтертекстуальних назв формують *заголовки, запозичені з текстів різних жанрів*. У такому разі інтертекстуальність набуває ще й метатекстового характеру: новий твір веде діалог не лише з літературою загалом, а й із конкретним жанром чи з традицією.

Нині варто виокремити ще один вид міжвидової взаємодії робіт мистецтва – *екранізацію*, яку вивчають в аспекті інтертекстуальної специфіки, досліджуючи особливості першоджерела та використання різних стильових прийомів, а також у річищі інтерпретації і перекладу. За словами Т. Рудої, екранізація – це «інтермедіальна взаємодія літератури і кінематографа» (Руда, 2021). Отже, дослідниця розглядає кіноадаптацію як

інтермедіальний феномен, позаяк за такого підходу прототекст взаємодіє не з художнім текстом, а з кінопродуктом через перекодування текстових елементів в аудіовізуальні. Проте найменування фільму доцільно вважати суто інтертекстуальним елементом, оскільки під час перенесення літературного твору в площину кіноіндустрії заголовки не перекодовується, а існує в текстовій формі. Він може бути повністю або частково перенесений з оригінального твору, а в окремих випадках реінтерпретований відповідно до авторського бачення творців фільму та зміщення сюжетних акцентів, оскільки фільм часто обмежений хронометражем. Деякі автори також використовують лише певні мотиви, ідеї чи сюжети з літературних творів, такі роботи не є повноцінною адаптацією, однак іноді заголовки цих фільмів можуть як дублювати, так і повністю змінювати заголовки прототвору.

Під час дослідження проаналізовано базу даних фільмів, трансльованих на стримінговій онлайн-платформі «Takflix», яка налічує понад 240 фільмів українського виробництва, з-поміж яких майже 30% назв містять елементи інтертекстуальності. Більшість таких заголовків за типом зв'язків побудовані на основі метафоричної інтертекстуальності. Це, зокрема, робота А. Коваленко і Л. Дуракової «*Аліса в Країні війни*», де заголовок викликає асоціативний зв'язок із фільмами Л. Керрол («*Пригоди Аліси у Дивокраї*») і продовження «*Аліса в задзеркаллі*»); фільм «*“Reve ta stohne” on tour*» Н. Парфан переносить до відомого ліричного твору Т. Шевченка; заголовок кінокомедії «*Безславні кріпаки*» Р. Перфільєва асоціюється з роботою К. Тарантіно «*Безславні виродки*»; а одразу дві кінострічки – «*Людина з фотоапаратом*» В. Кікота та «*Людина з табуретом*» Я. Попова – отримали назву за принципом подібності до культової документальної роботи Д. Вертова «*Людина з кіноапаратом*». Яскравим прикладом заголовка, побудованого на основі метонімічних зв'язків, слугує драма Д. Грешка «*Король Лір: як ми шукали любов під час війни*», де все розгортається довкола постановки п'єси В. Шекспіра «*Король Лір*».

Джерела походження інтертекстуальних елементів у заголовках фільмів зумовлені використанням релігійних та міфологічних алюзій, зверненням до літературних творів, коміксів, легенд та музики. Зокрема, найменування фільму В. Васяновича «*Атлантида*» пов'язане з міфічним зниклим островом, про який згадував Платон у діалогах «*Критій*» і «*Тимей*», обґрунтовуючи свої здогадки давньоєгипетськими переказами; заголовок фільму В. Кастеллі «*Вперед, за скарбами гетьмана!*» пов'язаний із легендою про золото українського гетьмана П. Полуботка, яка набула популярності після її публікації в одному з журналів українським фольклористом О. Рубцем.

Велика кількість заголовків опирається на релігійні елементи, зокрема на християнські свята та дохристиянські обряди. Наприклад, робота

М. Носка «*Маланка та Різдво*» вказує на свято народження Ісуса Христа та передноворічне народно-християнське свято Маланки (Щедрої куті), яке, вірогідно, існувало ще в дохристиянські часи. Такі елементи наявні в роботі М. Кострова «*Пекельна хоругва, або Різдво козацьке*» та Д. Сухолиткого-Собчука «*Красна Маланка*»; назва свята Воскресіння Христового є елементом кінозаголовка С. Григоренко «*На Великдень*», а «*Вечір на Івана Купала*» Ю. Ілленка містить згадку про традиційне дохристиянське свято Купала. Також заголовки українського кіномистецтва містять інтертекстуальні елементи, пов'язані з іменами святих, містами та елементами богослужіння: «*Пригоди С Миколая*» С. Горова, «*Петрівка-реквієм*» К. Возниці, «*Вавилон XX*» І. Миколайчука.

Ще однією популярною категорією інтертекстуальних виявів є зв'язок кінопродукту з творами літератури, коміксами та музичним мистецтвом. Наприклад, робота А. Морозової «*Лалібела*» має однойменну назву з оповіданням із книги К. Калитко «*Земля загублених, або маленькі страшні казки*»; заголовок «*Аліса в Країні війни*» А. Коваленко і Л. Дуракової пов'язаний із назвами фентезійних романів Л. Керрол; кінозаголовок роботи Е. Нечмоглода «*Капітан Бровари*» містить пародійний натяк на супергероя кіновсесвіту «*Марвел*» Капітана Америку. Фільм «*Вітольд*» О. Стернейчук створений за мотивами оповідання С. Жадана, однак назва фільму містить ім'я головного героя, а оригінальна робота українського письменника названа «*Мої нічні кошмари*»; із музичним мистецтвом пов'язана стрічка «*Шука не риба*» Є. Шерстньової, у якій обіграно назву гурту «*Шука Риба*». Також до виявів інтертекстуальності доцільно вналежнювати знаки зодіаку та решту псевдонаукових практик, відтак заголовок кінострічки О. Назарова «*Рік тигра*» пов'язаний зі знаком китайського зодіаку.

До окремої групи інтертекстуальних виявів доцільно зараховувати будь-які види адаптації літературних творів засобами кінематографу. У такому разі інтертекстуальність пронизує заголовок фільму завдяки використанню або повністю дубльованого, або трансформованого протозаголовка, залежно від бачення творців фільму чи зміщення сюжетних акцентів в адаптованій роботі. Повне відтворення заголовка оригінального твору використав режисер С. Параджанов у «*Тінях забутих предків*», тут назва фільму повністю відтворює назву повісті М. Коцюбинського. У такий спосіб вибудовані заголовки фільмів Л. Осики «*Захар Беркут*» та «*Камінний хрест*», де перший є екранізацією історичної повісті І. Франка, а другий створений за мотивами новел В. Стефаніка «*Камінний хрест*» та «*Злодій*». «*Я працюю на цвинтарі*» О. Тараненка створено за мотивами однойменної книги письменника П. Белянського в українському перекладі Р. Коляди; «*Пропала грамота*» Б. Івченка почасти ґрунтована на однойменному

оповіданні М. Гоголя; «*Номери*» О. Сенцова та А. Сеїтаблаєва знято на основі п'єси О. Сенцова тощо. Варто додати, що заголовок «*Номери*» також постає єдиним прикладом автоінтертекстуальності, адже О. Сенцов створив обидва мистецькі продукти.

Деякі творці вдаються до часткової або до повної трансформації оригінальних назв літературних творів, тому повість А. Куркова «*Любий друг, приятель небіжчика*» була екранізована режисером В. Криштофовичем із назвою «*Приятель небіжчика*». Робота казкаря-лірника Сашка Лірника «*Про старого козака, різдвяного чорта, чотири роги і козацький рід*» адаптована режисером М. Костровим із назвою «*Пекельна хоругва, або Різдво козацьке*», балада Т. Шевченка в кінематографі має назву «*Толока*» (реж. М. Ілленко), а оповідання С. Жадана «*Мої нічні кошмари*» – «*Вітольд*» (реж. О. Стернейчук).

Для номінації заголовків можуть бути використані згадані вище засоби вираження інтертекстуальності, а саме: алюзії, цитати, ремінісценції, римейки та пародії. У такому разі екранізовані роботи, які повністю відтворюють оригінальний заголовок, варто зарахувати до прямого цитування прототексту. У трансформованих назвах зазвичай використано алюзію на оригінальний твір. Це може бути алюзія на персонажа прототексту, як у фільмі О. Стернейчука «*Вітольд*», або на певні сюжетні чи ідейні складники, як у роботі В. Трофіменко «*Брати. Остання сповідь*», створеній за мотивами роману «*Джмелиний мед*» шведського письменника Т. Ліндгрена. Авторка фільму виносить у назву сповідальний характер переказування минулого в романі. Елемент заголовка «*Reve ta stohne*» кінофільму «*“Reve ta stohne” on tour*» Н. Парфан доцільно кваліфікувати як ремінісценцію, оскільки ця частина є назвою українського музичного гурту, який містить латинізовані рядки вірша Т. Шевченка «*Реве та стогне Дніпр широкий*». Водночас роботу «*STAY*» І. Мордюшенко варто зарахувати до римейку, оскільки вона є своєрідним приквелом до історії про Івасика-Телесика. До пародійних заголовків можна вналежнити роботу Р. Перфільєва «*Безславні кріпаки*», де назву обіграно з фільмом режисера К. Тарантіно «*Безславні виродки*», та заголовки кінострічки Е. Нечмоглода «*Капітан Бровари*», що відсилає до героя американських коміксів Капітана Америки.

7. Висновки і перспективи дослідження

Отже, інтертекстуальність у кінозаголовках постає не лише як художній прийом, а і як ключовий механізм культурної пам'яті та комунікації. Заголовки українських фільмів потрактовані як інтертекстуальні вузли, здатні формувати додатковий рівень інтерпретації ще до перегляду кінопродукту, адже вони відсилають до літературних, релігійних, міфологічних, музичних та інших

культурних джерел. У роботі систематизовано основні типи інтертекстуальних зв'язків за класифікаціями Ж. Женетта та сучасних дослідників.

У рамках дослідження простежено специфіку кіноадаптацій, де заголовки можуть або повністю відтворювати прототекст, або зазнавати часткової трансформації, що репрезентовано через алюзії, ремінісценції, цитати чи римейк. Виявлено близько третини українських кінозаголовків, що мають інтертекстуальний характер, постають у формі метафоричних та метонімічних зв'язків і вибудовані за принципом подібності чи суміжності з прототекстом. Важливими джерелами інтертекстів постають біблійні мотиви, класична література, міфологія, фольклорні образи та роботи у сфері музики й кінематографу. Заголовки не лише ідентифікують твір, а й інтегрують його в широкий культурний простір, забезпечуючи діалог поколінь, жанрів і традицій.

Перспективу майбутніх наукових пошуків убачаємо в подальшому дослідженні інтертекстуальних елементів у заголовках українських фільмів XXI ст., а також у компаративному аналізі цих елементів у заголовках фільмів, художніх творів та в ігровій індустрії, аби сформувати цілісну картину інтертекстуальних моделей у сфері культури і мистецтва.

Література

1. Влах Регіна – Володін Михайло – Демиденко Ольга – Власюк Людмила 2024. Інтертекстуальність гумору в сучасних англomовних медіаматеріалах на прикладі ситкомів. *Advanced Linguistics* 14: с. 65–73. <https://doi.org/10.20535/.2024.14.317592>
2. Гринишина Ірина – Марченко Тетяна 2012. Інтертекстуальність та її роль в аналізі літературного твору. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. Літературознавство* 12/237: с. 31–35.
3. Завальнюк Інна 2016. Специфіка й форми вияву інтертекстуальності в заголовках газет Вінниччини. *Проблеми гуманітарних наук. Серія: Філологія* 38: с. 199–208.
4. Каленич Володимир 2022. Інтертекстуальність заголовкових комплексів у медіатекстах. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика* 44: с. 130–146. <https://doi.org/10.17721/APULTP.2022.44.130-146>
5. Руда Тетяна 2021. Літературний твір та його екранізація: до проблеми інтермедіальності. *Мова і культура* 23/203: с. 267–273.
6. Саприкіна Аліна 2010. Інтертекстуальність та інтермедіальність: кореляція понять. *Актуальні проблеми української літератури і фольклору* 15: с. 87–93.
7. Тележкіна Олесь 2014. Інтертекстуальність як ознака сучасної української поезії. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна* 44: с. 310–314.

8. Шевченко Лариса 2014. Інтертекстуальність у медіа: дослідницький ресурс категорії. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика* 29: с. 79–86.
9. Шевченко Лариса 2015. Медійна інтертекстуальність у дослідницьких парадигмах сучасної лінгвістики: наукові інтерпретації, опозиції, перспективи аналізу. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика* 31: с. 7–18.
10. Юлдашева Людмила 2016. Заголовок та інтертекстуальні зв'язки твору. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Філологічні науки* 41: с. 173–177.
11. Barthes, Roland 1989. *The Rustle of Language*. Berkeley: University of California Press.
12. Dash, Pratap Kumar 2024. Interpreting intertextuality in select titles of literary works in English. *Literary Oracle* 8/2: pp. 264–282. <https://doi.org/10.70532/LODEC2420>
13. Genette, Gérard 1997. *Palimpsests: Literature in the Second Degree*. U of Nebraska Press.
14. Jianhong, Li 2013. An Intertextuality Approach to the Translation of Film Titles. *Journal of Beijing International Studies University* 35/12: pp. 42–47.
15. Kristeva, Julia 1981. Desire in Language: A Semiotic approach to literature and art. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism* 40/1: pp. 93–94. <https://doi.org/10.2307/430359>

References

1. Vлах, Rehina – Volodin, Mykhailo – Demydenko, Olha – Vlasiuk, Liudmyla 2024. Intertekstualnist humoru v suchasnykh anhlomovnykh mediamaterialakh na prykladi sytkomiv [Humour intertextuality in modern English media materials based on sitcoms]. *Advanced Linguistics* 14: s. 65–73. <https://doi.org/10.20535/.2024.14.317592> (In Ukrainian)
2. Hrynshyna, Iryna – Marchenko, Tetiana 2012. Intertekstualnist ta yii rol v analizi literaturnoho tvoriv [Intertextuality and its role in the fiction analysis]. *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu im. Lesi Ukrainky. Seriya: Filolohichni nauky. Literaturoznavstvo* 12/237: s. 31–35. (In Ukrainian)
3. Zavalniuk, Inna 2016. Spetsyfika y formy vyjavu intertekstualnosti v zaholovkakh hazet Vinnychchyny [The peculiarities and forms of intertextuality in the newspaper headlines of Vinnytsia region]. *Problemy humanitarnykh nauk. Seriya: Filolohiia* 38: s. 199–208. (In Ukrainian)
4. Kalenych, Volodymyr 2022. Intertekstualnist zaholovkovykh kompleksiv u mediatekstakh [Intertextuality of the headline complexes in mediatexts]. *Aktualni problemy ukrainskoi linhvistyky: teoriia i praktyka* 44: s. 130–146. <https://doi.org/10.17721/APULTP.2022.44.130-146> (In Ukrainian)
5. Ruda, Tetiana 2021. Literaturnyi tvir ta yoho ekranizatsiia: do problemy intermedialnosti [Literary works and their film adaptations: the problem of intermediality]. *Mova i kultura* 23/203: s. 267–273. (In Ukrainian)

6. Saprykina, Alina 2010. Intertekstualnist ta intermedialnist: koreliatsiia poniat [Intertextuality and intermediality: correlation of concepts.]. *Aktualni problemy ukrainskoi literatury i folkloru* 15: s. 87–93. (In Ukrainian)
7. Tieliezhkina, Olesia 2014. Intertekstualnist yak oznaka suchasnoi ukrainskoi poezji [Intertextuality as a feature of modern Ukrainian poetry]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Serii: Filolohichna 44: s. 310–314. (In Ukrainian)
8. Shevchenko, Larysa 2014. Intertekstualnist u media: doslidnytskyi resurs katehorii [Intertextuality in media: research resource of the category]. *Aktualni problemy ukrainskoi linhvistyky: teoriia i praktyka* 29: s. 79–86. (In Ukrainian)
9. Shevchenko, Larysa 2015. Mediina intertekstualnist u doslidnytskykh paradyhmakh suchasnoi linhvistyky: naukovi interpretatsii, opozytsii, perspektyvy analizu [The media intertextuality in research paradigms of modern linguistics: scientific interpretation, oppositions and prospects of analysis]. *Aktualni problemy ukrainskoi linhvistyky: teoriia i praktyka* 31: s. 7–18. (In Ukrainian)
10. Yuldasheva, Liudmyla 2016. Zaholovok ta intertekstualni zviazky [Title and intertextual connections of the work]. *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka*. Serii: Filolohichni nauky 41: s. 173–177. (In Ukrainian)
11. Barthes, Roland 1989. *The Rustle of Language*. Berkeley: University of California Press.
12. Dash, Pratap Kumar 2024. Interpreting intertextuality in select titles of literary works in English. *Literary Oracle* 8/2: pp. 264–282. <https://doi.org/10.70532/LODEC2420>
13. Genette, Gérard 1997. *Palimpsests: Literature in the Second Degree*. U of Nebraska Press.
14. Jianhong, Li 2013. An Intertextuality Approach to the Translation of Film Titles. *Journal of Beijing International Studies University* 35/12: pp. 42–47.
15. Kristeva, Julia 1981. Desire in Language: A Semiotic approach to literature and art. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism* 40/1: pp. 93–94. <https://doi.org/10.2307/430359>

Інтертекстуальні елементи в українських кінозаголовках

Притула Сергій. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, кафедра української мови, здобувач ступеня доктора філософії. s.prytula.asp@kubg.edu.ua, ORCID: 0009-0002-7481-5600.

Статтю присвячено дослідженню інтертекстуальних елементів в українських кінозаголовках як специфічного вияву взаємодії текстів у межах міжкультурного простору. Зауважено, що зацікавлення науковців інтертекстуальністю в українському кіномистецтві зосереджено переважно на її виявленні в наративній структурі фільму. Натомість інтертекстуальність у заголовках кінофільмів є малодослідженою, що зумовлює необхідність її подальшого вивчення та доповнення наявних уявлень про інтертекстуальність кінозаголовків як вербальних репрезентантів кінотексту.

Актуальність теми зумовлена посиленням ролі заголовка у формуванні художнього та комунікативного потенціалу кінотексту, позаяк назва фільму задає напрям інтерпретації та створює місток між новим твором і попередніми текстами різних

видів культури. Мета наукової праці полягає у виявленні, систематизації та класифікації інтертекстуальних елементів у назвах українських фільмів, представлених на стрімінговій платформі Takflix, а також аналіз їхніх джерел і типів зв'язків із прототекстом. Матеріалом дослідження слугують найменування українських художніх і документальних фільмів, випущених у період між 1991 та 2024 роками.

У результаті дослідження встановлено, що майже третина опрацьованих нами українських кінозаголовків містить інтертекстуальні елементи, джерелами яких слугують біблійні сюжети, класична література, міфологічні образи, кінематографічні твори тощо. Визначено, що заголовки, які містять інтертекстуальні елементи, утворюють додатковий смисловий рівень сприйняття фільму, увиразнюють його жанровий, філософський та національно-культурний складники.

У перспективі передбачено дослідження інтертекстуальних елементів у заголовках українських фільмів XXI ст., а також компаративний аналіз цих елементів у заголовках фільмів, художніх творів та в ігровій індустрії.

Ключові слова: *інтертекстуальність, кінозаголовок, інтермедіальність, алюзія, ремінісценція, заголовковий дискурс.*

Intertextual elements in Ukrainian film titles

Serhii Prytula. Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Department of Ukrainian Language, PhD student. s.prytula.asp@kubg.edu.ua, ORCID: 0009-0002-7481-5600.

The article explores intertextual elements in Ukrainian film titles as a specific form of textual interaction within the intercultural space. It is noted that scholarly interest in intertextuality in Ukrainian cinema has so far focused mainly on its realisation within the narrative structure of films. However, intertextuality in film titles remains understudied; therefore, this gap necessitates a more comprehensive investigation and an expansion of current conceptions of film titles as verbal representations of cinematic texts.

The relevance of the study lies in the growing role of the title in shaping the artistic and communicative potential of a film text, as a film title sets the interpretive direction and establishes a bridge between a new work and preceding texts from various cultural domains. The purpose of the research is to identify, systematise, and classify intertextual elements in the titles of Ukrainian films presented on the Takflix streaming platform, as well as to analyse their sources and the types of connections with their prototexts. The material of the study includes the titles of Ukrainian feature and documentary films released between 1991 and 2024.

The results show that nearly one third of Ukrainian film titles contain intertextual elements derived from biblical narratives, classical literature, mythological motifs, and cinematic or artistic works. It is determined that such titles create an additional semantic layer of film perception, enriching its genre-related, philosophical, and national-cultural dimensions.

Future research is expected to focus on intertextual elements in the titles of 21st-century Ukrainian films and on a comparative analysis of these elements across film, literary, and gaming titles.

Keywords: *intertextuality, film title, intermediality, allusion, reminiscence, title discourse.*

Intertextuális elemek az ukrán filmcímekben

Pritula Szerhij. Kijevi Borisz Hrincsenko Fővárosi Egyetem, Ukrán Nyelv Tanszék, PhD-hallgató. s.prytula.asp@kubg.edu.ua, ORCID: 0009-0002-7481-5600.

A tanulmány az ukrán filmcímekben megjelenő intertextuális elemeket vizsgálja mint az interkulturális térben megvalósuló szövegközi kölcsönhatás sajátos formáit. Az ukrán filmművészet intertextualitása iránti tudományos érdeklődés eddig elsősorban a filmek narratív szerkezetén belüli megvalósulásra irányult. A filmcímek intertextualitása azonban mindeddig kevésbé kutatott területnek számított. E kutatási rés indokoltá teszi egy átfogóbb vizsgálat lefolytatását, valamint a filmcímeknek a filmes szöveg verbális reprezentációiként való értelmezésének a kibővítését.

A kutatás aktualitását a cím egyre növekvő szerepe adja a film szövegének művészi és kommunikatív potenciáljának alakításában, mivel a filmcím kijelöli az értelmezés irányát, és hidat teremt az új alkotás és a különböző kulturális területek korábbi szövegei között. A kutatás célja az intertextuális elemek azonosítása, rendszerezése és osztályozása a Takflix streamingplatformon bemutatott ukrán filmek címeiben, valamint forrásaik és a protoszövegekkel való kapcsolattípusok elemzése. A vizsgálat anyagát az 1991 és 2024 között bemutatott ukrán játék- és dokumentumfilmek címei képezik.

Az eredmények azt mutatják, hogy az ukrán filmcímek közel egyharmada tartalmaz intertextuális elemeket, amelyek bibliai elbeszélésekből, klasszikus irodalmi művekből, mitológiai motívumokból, valamint filmes vagy képzőművészeti alkotásokból származnak. Megállapítható, hogy az ilyen címek a film befogadásának egy további szemantikai rétegét hozzák létre, gazdagítva annak műfaji, filozófiai és nemzeti-kulturális dimenzióit.

A további kutatások várhatóan a 21. századi ukrán filmek címeiben megjelenő intertextuális elemekre, valamint e jelenségek filmes, irodalmi és videojáték-címek közötti összehasonlító elemzésére összpontosítanak.

Kulcsszavak: *intertextualitás, filmcím, intermedialitás, allúzió, visszaemlékezés, címdiskurzus.*